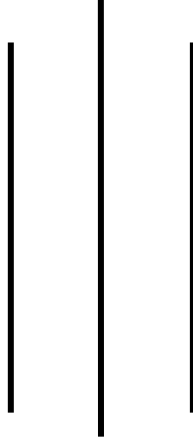

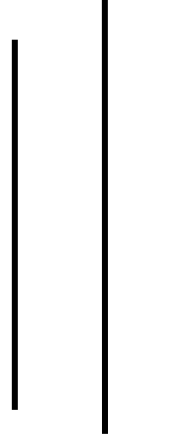
हिलिहाड गाउँपालिकाको गाउँ सभा २०७९ अषाढ १० गते

उपाध्यक्ष

सुमित्रा उप्रेती सेठाई ज्यूले प्रस्तुत गर्नुभएको

आगामी आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को बजेट बक्तव्य

हिलिहाड गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

पञ्चमी, पाँचथर ।

२०७९

हिलिहाड गाउँ कार्यपालिकाको आ.व २०७९/०८० को बार्षिक बजेट, नीति तथा कार्यक्रम

सभाध्यक्ष महोदय,

१. स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ७१ बमोजिम हिलिहाड गाउँपालिकाको उपाध्यक्षको हैसियतले यस गरिमामय गाउँसभामा आगामी आर्थिक बर्ष २०७९/०८० को राजश्व र व्यय (बजेट) प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहान्छु ।
२. यस अवसरमा लोकतन्त्र प्राप्ति र संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन ब्यबस्था स्थापनाको लागि विभिन्न कालखण्डमा भएका जनआन्दोलन लगायत राजनीतिक क्रान्ति एवं संघर्षलाई म स्मरण गर्न चाहान्छु । जनाधिकार र राजनीतिक परिवर्तनका लागि आफ्नो अमूल्य जीवन बलिदान गर्ने शहिदहरुप्रति भावपूर्ण श्रद्धान्जलि ब्यक्त गर्दछु ।
३. नेपालको संविधान २०७२ अनुरूप विक्रम संम्बत २०७९ साल बैशाख ३० गते सम्पन्न स्थानीय तहको दोश्रो आवधिक ऐतिहासिक निर्वाचनबाट स्थानीय जनताको जनमत प्राप्त गरी गठित स्थानीय सरकारले यस क्षेत्रका स्थानीय हिलिहाडबासी आमा,बुबा, दाजुभाई तथा दिदिबहिनिहरुको परिवर्तनको चाहाना एवं विकास र समृद्धिको तिब्र चाहानालाई सार्थकता प्रदान गर्न आधार बर्षको रुपमा लिईने छ । सामाजिक न्याय सहितको बहु आयामिक एबम सर्वसुलभ विकासद्वारा दिगो शान्ति सुशासन विकास र समृद्धिको आकांक्षा पूरा गर्न हिलिहाड गाउँपालिकाले अख्तियार गरेको प्रथम पञ्चबर्षिय आवधिक नीति कृषि, उर्जा, पर्यटन र प्रविधि हिलिहाड गाउँपालिकाको समृद्धि पूरा गर्ने दिशामा अग्रसर रहन थप सवल आधार प्राप्त भएको छ ।
४. नेपालको संविधान २०७२ मा निर्दिष्ट स्थानीय तहका एकल अधिकार तथा साझा अधिकारका सुचीहरुमा तोकिएका जिम्मेवारीहरु कार्यान्वयन गर्ने तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ मा उल्लेखित क्षेत्राधिकार भित्रका भूमिकाहरु निर्वाहा गर्न स्थानीय तहलाई कानून बमोजिम प्राप्त हुने अन्तर सरकारी वित्तिय हस्तान्तरण, कानूनी प्रावधान अनुरूप स्थानीय तहको सम्भाव्य श्रोतहरुको संकलन तथा उपलब्ध श्रोत साधनको दक्षतापूर्ण बाँडफाँड तथा अधिकतम प्रतिफल दिने खालको उपयो चुनौतिपूण रहेको छ । यस्तो चुनौतिको सामना गर्न विनियोजन दक्षता, कार्यान्वयनमा कुशलता र वित्तिय

अनुशासनको त्रिकोणात्मक संयोजन कायम हुने गरी आर्थिक तथा सामाजिक पूर्वाधारका विकासका क्षेत्रमा श्रोत र साधनलाई केन्द्रित गर्नु पर्ने आवश्यकता महसुस गरेको छु ।

५. आगामी आर्थिक बर्षको बजेट तर्जुमा गर्दा नेपालको संविधान, पन्ध्रौ योजना दिगो शान्ति सुशासन विकास र समृद्धिको चाहाना हिलिहाड गाउँपालिकाको दिर्घकालिन लक्ष्य सहितको प्रथम आवधिक योजना, दिगो विकासका लक्ष्य, मध्यकालिन खर्च संरचना र चुनावि घोषणापत्रलाई महत्वपूर्ण आधारको रूपमा लिएको छु ।
६. गाउँसभाको यसै बजेट अधिवेशनमा पेश हुने विनियोजन विधेयका सिद्धान्त र प्राथमिकता उपर हुने छलफलमा गाउँसभा सदस्यहरु, बुद्धिजिबि, नागरिक समाज, पेशाविद र आम नागरिकबाट प्राप्त रचनात्मक राय, सल्लाहा र सुझाबहरु समेतलाई यथोचित महत्व दिने छु ।
७. गाउँकार्यपालिकाको आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्र सञ्चालन गर्ने विकास क्रियाकलापहरुलाई निम्नानुसार विषयगत क्षेत्र तोकि बजेट विनियोजन गरेको छु ।
  - क) आर्थिक विकास तर्फ – रु. १०,००००००।-
  - ख) सामाजिक विकास तर्फ – रु. ३,८७०००००।-
  - ग) पुर्वधार विकास तर्फ – रु. ५०,०००००।-
  - घ) वन वातावरण तथा विपत व्यवस्थापन तर्फ – रु. १०,०००००।-
  - ङ) सुशासन तथा संस्थागत विकास तर्फ – रु. ४३,५०,०००।-
८. ममहामारी तथा महामारीजन्य रोगहरु एवम कृषिजन्य वालिनालीमा लाग्ने प्रकोप रोकथाम र नियन्त्रण कार्यको लागि प्रकोप व्यवस्थापन कोषमा रु. ८५०००००।- विनियोजन गरेको छु ।

सभाध्यक्ष महोदय,

अब म यस हिलिहाड गाउँपालिकाको चालु आर्थिक बर्ष २०७८/०७९ को स्वीकृत बजेट नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको समग्र बर्तमान अबस्थाका बारेमा संक्षिप्त रूपमा जानकारी प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहान्छु ।

९. चालु आर्थिक बर्षको बजेट नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको समिक्षा

चालु आर्थिक बर्ष २०७८/०७९ को कुल बजेट ५०,४८०,३००० मध्ये पूंजिगत तर्फ रु १८,९००५००० विनियोजन भएकोमा हालसम्म रु ६,६१,४४००० अर्थात ३५ प्रतिशत कार्यान्वयन भएको देखिन्छ । चालु तर्फ सशर्त अनुदान सहित रु ३१,५७,९८००० विनियोजन भएकोमा रु १९,७२,१५००० अर्थात ६३ प्रतिशत भुक्तानि भईसकेको देखिन्छ । यसरी चालु आर्थिक बर्षको असारको पहिलो हप्तासम्म कुल विनियोजनको चालु र पूंजिगत दुबैलाई मिलाएर समग्र रूपमा अध्ययन गर्दा कुल बजेटको करिब ५२.१७ प्रतिशत बजेट कार्यान्वयन भएको देखिन्छ । गाउँपालिकाको अधिकांश योजनाहरू सम्पन्न हुने क्रममा छन । स्थानीय तहको दोश्रो ऐतिहासिक आवधिक निर्वाचनका कारण तथा गाउँसभा तयारीको सिलसिलामा स्थलगत अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्य प्रभावित भएकोले भुक्तानि हुन नसकेकोले पूंजिगत खर्च प्रगतिको बास्तविक प्रतिशत चाँडै नै देखिने जानकारी पनि गराउन चाहान्छु ।

(क) आर्थिक विकास

चालु आर्थिक बर्षमा आर्थिक विकास तर्फका उपक्षेत्रहरू कृषि, पशु, लघु, घरेलु उधम, पर्यटन, सहकारी जस्ता उत्पादनमूलक क्षेत्रहरूमा रु २५,२३,९००० बजेट विनियोजन भएकोमा हालसम्म उक्त विषयक्षेत्रगत बजेटको ३९.५५ प्रतिशत अर्थात रु ९,९७,२००० खर्च भएको छ ।

(ख) सामाजिक विकास

चालु आ २०७८/०७९ को स्वीकृत बार्षिक बजेट तथा कार्यक्रममा समावेश शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई, लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण, युवाखेलकुद तथा मनोरञ्जन र सस्कृति प्रवर्द्धन जस्ता सामाजिक विकास क्षेत्र तर्फ चालु र पूंजिगत गरी रु २६,६१,३३००० विनियोजन भएकोमा हालसम्म उक्त बजेटको ६५.५१ प्रतिशत अर्थात रु १७,४३,६०,००० खर्च भएको देखिन्छ ।

(ग) पूर्वाधार विकास तर्फ

आ.व २०७८/०७९ को स्वीकृत बार्षिक बजेट तथा कार्यक्रममा उच्च प्राथमिकताकासाथ समावेश सडक, भवन, सिचाई लगायत अन्य भौतिक पूर्वाधारजन्य क्षेत्रहरूमा रु ११,९४,१४००० विनियोजन भएकोमा बर्तमान अबस्थाको खर्च प्रगति रु ३,४२,९५००० अर्थात २८.७१ प्रतिशत प्रगति भएको देखिएको छ ।

(घ) बनबाताबरण तथा विपद ब्यस्थापन

चालु आ.ब २०७८/०७९ को स्वीकृत बार्षिक बजेट तथा कार्यक्रममा समावेश बन तथा भू-संरक्षण, जलाधार संरक्षण, जलबायु परिवर्तन, फोहोरमैला ब्यबस्थापन र विपद ब्यबस्थापन जस्ता क्षेत्रहरुमा रु १०,००००० विनियोजन भएकोमा हालसम्म उक्त बजेटको रु ३,००००० अर्थात ३० प्रतिशत खर्च भएको देखिन्छ ।

(ङ) सुशासन तथा संस्थागत विकास

आर्थिक बर्ष २०७८/०७९ को स्वीकृत बार्षिक विकास कार्यक्रममा समाविष्ट मानव संशाधन, संस्थागत क्षमता विकास, राजश्व परिचालन, वित्तिय ब्यबस्थापन, वित्तिय जोखिम न्यूनिकरण, सार्वजनिक सुनुवाई, बेरुजु फछौट, सेवा प्रबाह, विधुतिय सूचना प्रविधिको प्रयोग जस्ता क्षेत्रहरुमा रु १,७२,९४००० वजेट विनियोजन भएकोमा हालसम्म उक्त बजेटको रु ४१,६४००० अर्थात २४ प्रतिशत खर्च भएको छ ।

सभाध्यक्ष महोदय,

१०. अब म आगामी आर्थिक बर्ष २०७९/०८० को बजेटका उद्देश्य तथा प्राथमिकता प्रस्तुत गर्दछु ।

- क. उपलब्ध स्रोत र साधनलाई उत्पादनशिल क्षेत्रमा परिचालन गर्दै आय र रोजगारीको अवसर सृजना गरी गरिबी न्यूनिकरणमा जोड दिने ।
- ख. आर्थिक र सामाजिक पूर्वाधारहरुको विकास गरी समृद्ध हिलिहाड गाउँपालिकाको आधार तयार गर्ने
- ग. सर्बसुलभ तथा गुणस्तरीय सेवा प्रबाहा गर्ने ।
- घ. स्थानीय स्तरका सडकहरुको स्तरोन्नति , पर्यटन पूर्वाधार विकास र सस्थागत भवनहरुको निर्माण गर्ने ।

११. प्रस्तुत बजेटका उद्देश्यहरु हासिल गर्न देहाय बमोजिको प्राथमिता निर्धारण गरेको छु ।

- (क) कृषि तथा पशुपालन ब्यबसायको ब्यबसायीकरण, आधुनिकीकरणमा जोड दिदै निर्यातमुखि कृषिजन्य तथा पशुजन्य उत्पादनमा बृद्धि गर्ने ।
- (ख) उधमशिलताको माध्यमबाट प्रविधि सहितको सीपमूलक तालिम प्रदान गरी नयाँ उधमिहरु सिर्जना गर्ने ।
- (ग) हिलिहाड गाउँपालिका भित्र रहेका पर्यटकीय क्षेत्रहरुको सरक्षण, सम्बद्र्धन, प्रवद्र्धन गरी पर्यटकीय गन्तब्यको रुपमा विकास गरिने छ ।
- (घ) निर्माणाधिन तथा अधुरा आयोजनाहरुको निर्माण कार्यको यथोचित प्रबन्ध मिलाई समयमै सम्पन्न गरिने छ ।
- (ङ) अति विपन्न लक्षित घरपरिवारलाई आयआर्जनमूलक कार्यक्रमहरुमा क्रियाशिल गराई उनिहरुको जीवन स्तरमा क्रमिक रुपमा सुधार गरिने छ ।
- (च) हिलिहाड गाउँपालिकाको सुशासन र गुणस्तरीय सेवा प्रबाहमा समय सापेक्ष रुपमा सुधार गर्दै सबै संयन्त्रहरुलाई क्रियाशिल बनाईने छ ।
- (छ) संघ र प्रदेश सरकारको सहयोग, समन्वय र सहकार्य मार्फत सर्बाङ्गिण विकासमा जोड दिईने छ ।

आर्थिक विकास:

क. रोजगार सेवा केन्द्र:

१२. प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम अन्तर्गत हिलिहाड गाउँपालिकाको रोजगार सेवा केन्द्र (E-MIS) मा दर्ता भएका श्रमिकहरु लाई ,पुर्वाधार निर्माण का क्षेत्रमा १०० दिनको न्युनतम ज्यालादारी सहित थप अन्य क्षेत्रमा पनि खटाउने गरिको योजना सहित प्रदेश,संघ सरकारसंगको साझेदारीको लागि आवश्यक वजेट विनियोजन गरेको छु ।

१३. श्रमिकहरुलाई निर्माण कार्यमा खटिदा वा कार्य सम्पादनका क्रममा आवश्यक औजार उपकरण तथा सुरक्षाका सामग्री हरूको व्यवस्था मिलाएको छु ।

१४. गाउँपालिकाका विभिन्न क्षेत्रमा हुने विकासका लागि आवश्यक श्रम जनशक्ति रोजगार सेवा केन्द्रबाटै माग गर्ने निति बनाईनेछ ।

ख. कृषि विकास

१५. हिलिहाड गाउँपालिका कृषि क्षेत्रको लागि उर्वर क्षेत्र रहेको हावापानी तथा भुगोलका आधारमा पकेट क्षेत्रको रूपमा विकास गर्दै कृषिको क्षेत्रगत सोच:खाध्य सुरक्षा र मुख्य आर्थिक पेशामा कृषिको अपरिहार्यता भन्ने नारालाई साकार पार्नका लागि संघिय तथा प्रदेश संगको साझेदारिमा तरकारी वालि पकेट क्षेत्र विस्तार कार्यक्रमको निरन्तरता गर्दै थप तरकारी वालि पकेट क्षेत्र निर्धारण गरि निर्यातमुखी तरकारी उत्पादनका लागि विकास गर्ने निति लिईएको छ ।

१६. कृषि विकास तर्फका कार्यक्रमहरू मापदण्ड बनाएर संचालन गरिनेछ ,साथै तरकारी (टमाटर/खोर्सानी) उत्पादनमा निर्यातमुखी उत्पादन गर्दै आएको हुंदा गाउँपालिकामा थप टमाटर खेती विस्तार गर्न उत्पादन र उत्पादकत्व बृदी गर्न कृषक लाई प्रोत्साहनमुखी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छु ।

१७. बाँझो जग्गा राख्न नपाईने निति बनाईनेछ ,बैदेशिक रोजगारबाट फर्किएका, तथा श्वदेशमै कृषि उधमी बन्न चाहने युवाहरूलाई युवा श्वरोजगार कार्यक्रम सञ्चालन को निरन्तरता दिंदै थप युवा कृषि उधमी विकास गर्न बजेटको व्यवस्था मिलाएको छु ।

१८. हिलिहाड गाउँपालिकाको विभिन्न ठाउँको भौगोलिक अवस्था तथा हावापनि र त्यहाँ गर्न सकिने कृषि खेती प्रविधिहरूको अध्ययन तथा आगामी कृषि कार्यक्रमको प्राथामिकिकरण का लागि क्षेत्रगत रूपमा बस्तुगत विवरण तयार गर्न आवश्यक वजेटको प्रवन्ध गरेको छु ।

१९. उत्पादन र उत्पादकत्व बृदि गर्न माटो मैत्रि खेती प्रणालिलाई व्यवस्थित गर्न माटो परिक्षण शिविर सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमका लागि बजेटको व्यवस्था मिलाएको छु ।

२०. विभिन्न कृषिवालिमा देखीने किरा,तथा प्रकोप नियन्त्रण गर्न वालि उपचार कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ साथै आगामी दिनमा कृषि विमा का लागि थप निति बनाईनेछ ।

ग. पशु सेवा केन्द्र:

२१. किसान सुचीकरण कार्यक्रममा समावेस भएका ३४०० भन्दा बढी कृषकहरूलाई वर्गिकरण गरि कृषक परिचयपत्र उपलब्ध गराईनेछ,साथै किसान सुचीकरण प्रणालिमा समावेस हुन नसकेका किसानहरूका लागि कार्यक्रम गरिनेछ ,गाउँपालिकाबाट सञ्चालन

हुने तथा विभिन्न निकायबाट प्राप्त गर्ने अनुदान को दोहोरोपना हटाउने र सुचिकरणमा आवद् भएका किसान लक्षित कार्यक्रम संञ्चालन गरिनेछ ।

२२. गाउँपालिकाको कृषि तथा पशु तथ्याङ्क व्यवस्थापन गरिनेछ साथै गाउँपालिकामा बर्णसंकर तथा उन्नत गाई/भैसि विकास गर्दै दुधतथा मासु उत्पादन र उत्पादकत्वमा जोड दिईनेछ ।
२३. हिलिहाङ गाउँपालिका बाट वार्षिक रूपमा लगभग २४ टन छुपी तथा ३० टन भन्दा वढी घिउ निर्यात हुंदै आएकोले कृषक तथा डेरी फार्म तथा उधोग हरूलाई थप प्रोत्साहनका कार्यक्रम संञ्चालन गरीनेछ ।
२४. पशुपालन विकासको क्षेत्रगत सोच, खाध्य सुरक्षा र मुख्य आर्थिक पेशामा पशुपालनको अपरिहार्यता लाई साकार पार्न आधार स्तम्भ आहार विकासका लागि कृषकहरूलाई हरीयो घाँस खेती सहितको पशुपालन का लागि बहुवर्षे उन्नत घाँसको विउ तथा वेर्ना नर्सरी को रूपमा वीस्तार गर्न आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छु ।
२५. पशुमा कृत्रिम गर्भाधानका लागि सवै वडामा गाउँपालिकामा रहेको जनशक्ति तथा निजि पाराभेटहरू लाई परिचालन गरी सवै वडामा सेवा विस्तार गर्न निति बनाईनेछ , यस वर्ष कम्तीमा १००० पशुलाई कृत्रिम गर्भाधान गराउने लक्षय का साथ आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छु ।
२६. कृषकको पशुधन रक्षाका लागि एक घर एक ,उन्नत पशु विमा कार्यक्रमका लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरेको छु ।
२७. पशु स्वास्थ्य का लागि वडा सेवा केन्द्र हरूबाट पशुका समस्यामा आधारीत निशुल्क कृषकलाई पशु औषधी वितरण गर्ने र खोप सेवा संञ्चालन गर्ने प्रवन्ध मिलाएको छु ।
२८. कृषि तथा पशुपंछी जन्य फार्महरू गाउँपालिकाबाटै दर्ता नविकरण गर्ने निति लिईएको छ,आगामी दिनमा दर्ता भएका फार्म हरू लक्षित कृषि कार्यक्रम संञ्चालन गरिनेछ ।
२९. आर्थिक विकास र गरिवि न्युनीकरणका लागि सहकारी क्षेत्रलाई उधमशिलता,उत्पादन र रोजगारीसंग आवद् गरिनेछ , साथै वित्तिय साक्षरता सम्बन्धी बजेट को व्यवस्था गरेको छु ।

घ. घरेलु तथा लघु उधम:

३०. कार्यक्रम अन्तरगत तालिम प्राप्त उधमीहरूलाई प्रविधि विस्तार तथा थप ८० जना उधमीहरूलाई सीप र प्रविधि सहित उत्पादनमा जोड्नका लागि बजेट व्यवस्था गरेको छु ।

ङ. पर्यटन क्षेत्र:

३१. हिलिहाड गाउँपालिका भित्र रहेका धार्मिक ,साँस्कृतिक,ऐतिहासिक महत्व बोकेका क्षेत्रहरूको संरक्षण ,संवर्धन तथा प्रवर्धन गर्न निति बनाई पर्यटकीय पुर्वाधार निर्माण कार्यक्रम तथा विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार भएका आयोजनालाई निरन्तरता दिईनेछ ।

सामाजिक विकास:

च. शिक्षा:

- सामाजिक आर्थिक रुपान्तरणका लागि मानव संसाधनको विकास गर्नु भन्ने मुल नारालाई दीर्घकालिन सोचका रुपमा आत्मसात गर्दै त्यसका लागि देहायका नीतिहरू हिलिहाड गाउँसरकारले अबलम्बन गरेको छ ।
३२. सबै सामुदायिक विद्यालयहरूमा बालविकास केन्द्रको व्यवस्थापन गर्दै बालबालिकालाई प्रारम्भिक बालशिक्षाको अनुभवसहित कक्षा १ मा भर्नाहुने दरमा वृद्धि गरी आधारभूत शिक्षा तथा माध्यमिक तहको शिक्षालाई बालमैत्री र गुणस्तरीय र प्रविधिमैत्री बनाउदै लगिने छ।
३३. मौजुदा बालविकास केन्द्रहरूलाई शैक्षिक तथा पाठ्य सामग्री उपलब्ध गराई गुणस्तर वृद्धि गर्दै लगिने छ ।
३४. भौगोलिक कठिनाइका कारण बालविकास केन्द्रको पहुँच बाट बालबालिकाहरू बञ्चित नहुन भन्ने उद्देश्यका साथ विगत वर्षमा गाउँपालिकाव्दारा स्थापित बालविकास केन्द्रहरूलाई अनुगमन गरी न्युनतम विद्यार्थी संख्या भएकालाई आगामी वर्षपनि निरन्तरता दिइने छ
३५. शिक्षकहरूलाई जिम्मेवार र उत्तरदायी बनाउदै क्षमताविकास सम्बन्धी पुनर्ताजगी तालिम प्रदान गर्दै , शैक्षिक गुणस्तर वृद्धि गर्न विद्यालय तथा बालविकास केन्द्रको नियमित अनुगमन र पृष्ठपोषणमा जोड दिइने छ।

३६. विद्यार्थी दिवा खाजा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी र व्यवस्थित बनाउदै शिक्षक सक्रियतामा वृद्धि ल्याइ विद्यार्थीहरूको कक्षा छोड्ने तथा कक्षा दोहोर्याउने दरमा सुधार ल्याउने छ।
३७. प्रत्येक १०/१० वर्षमा सामुदायिक विद्यालयको पाठ्यक्रममा परिवर्तन गर्ने नेपाल सरकारको नीति रहे बमोजिम गत वर्ष देखि परिवर्तन हुदै यस वर्ष समेत कक्षा ९ सम्मको पाठ्यक्रममा परिवर्तन भए बमोजिम गाउँपालिकाका सबै विद्यालयका शिक्षकहरूलाई परिवर्तित पाठ्यक्रमको बारेमा प्रबोधिकरण तालिम प्रदान गर्दै लगिने छ।
३८. विद्यालयले प्रत्येक वर्ष अध्यावधिक गर्नु पर्ने एकिकृत शैक्षिक सूचना व्यवस्थापन प्रणाली IEMIS लाई व्यवस्थित गर्दै सही सूचना अध्यावधिक गर्दै सही अभिलेख प्रविष्टी गर्न अभिप्रेरित गरिने छ।
३९. विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न विद्यालयका प्रधानाध्यापकहरू तथा विद्यालय व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारी र अभिभावकहरूको क्षमता विकासको लागि अन्तर्क्रियात्मक कार्यक्रम संचालन गरिने छ।
४०. विगत वर्षदेखिनै तह थप गरी माथिल्लो तहको अध्यापन शुरु गरेका तर न्युनतम शिक्षक दरबन्दी पनि नहुदा संचालनमै समस्या आएका कारण त्यस्ता विद्यालयमा दिइदै आएको सहयोगलाई निरन्तरता दिइएको छ।
४१. एक स्थानीय तह एक प्राविधिक शिक्षालय तथा नमूना विद्यालय भन्ने संघीय सरकारको समेत प्राथमिकता रहे बमोजिम आवश्यक पुर्वाधार पुर्‍याएर आउने विद्यालयहरूलाई त्यस्ता शिक्षालय संचालनका लागि प्राथमिकता दिइने छ।
४२. विद्यालयमा विज्ञान प्रयोगशाला, पुस्तकालय, ईन्टरनेट जस्ता नविन प्रविधिहरूको प्रयोगगर्दै कक्षा शिक्षणलाई प्रविधिमैत्री बनाउन ध्यान दिइने छ।
४३. गाउँपालिका भित्र मातृभाषा पठनपाठन भइरहेका विद्यालयहरूलाई व्यवस्थित गर्ने कार्यको थालनी गरिने छ।
४४. राष्ट्रपति रनिड शिल्ड प्रतियोगिता कार्यक्रमलाई थप व्यवस्थित गर्दै थप विधाहरूमा समेत प्रतिस्पर्धा गराउनुका साथै, अध्यक्ष कप खेलकुद कार्यक्रमलाई प्रभावकारी तथा व्यवस्थित रूपमा संचालन गर्दै खेल क्षेत्रको विकासमा जोड दिइदै लगिने छ।
४५. राम्रो संभाव्यता अध्ययन तथा विश्लेषण विना विद्यालयका कक्षा तथा तह थपगरी पछि संचालनहुन नसक्ने परिस्थिति आउने कुरालाई निरुत्साहित गर्न कक्षा तथा तह थप गर्ने परे विद्यालय नक्शाङ्कन तथा व्यापक छलफल अन्तर्क्रिया पश्चात मात्र थप गर्ने निति लिइने छ।

छ. स्वास्थ्य क्षेत्र:

४६. सबैका लागी स्वास्थ्य सेवामा सहजै पहुच को लागी प्रत्येक वडामा स्वास्थ्य संस्था संचालन भै सेवा कार्य लाई निरन्तरता दिएको र खोप तथा गाँउघर क्लिनिक लाई अझ गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्न गराउन व्यावस्थापन मा सुधार गरिने छ।
४७. सबै वडाहरुको १ बर्ष मुनिका बालबालिकाको खोप सेवा प्रगति विवरण अनुसार हिलिहाड गाँउपालिका “ पूर्ण खोप पालिका “सुनिश्चितता रहेको र दिगोपनाको लागी खोप कार्यक्रम तथा खोप केन्द्रहरु लाई अझ व्यावस्थित गर्दै लगिने छ।
४८. सुरक्षित प्रसुति सेवा अन्तर्गत बर्थिङ सेन्टरहरुलाई थप व्यवस्थापन गरि “ जिरो होम डेलिभरी “ कार्य लाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न सुत्केरी प्रोत्साहन लगाएत पोषण कार्यक्रम अगाडी बढाइएको छ।
४९. गर्भवति महिलाहरुको लागी गोपेटार अस्पताल बाट दैनिक तथा प्रत्येक वडाहरुमा मासिक रुपमा निशुल्क भिडियो एक्सरे सेवा प्रदान गरिने कार्य लाई अझ व्यावस्थित गरिने छ।
५०. कोभिड १९ विरुद्धको खोप लगाउन छुट भएका तथा बुस्टर खोप लगाउन बाकी रहेकाहरुलाई पहिलो चौमासिक भित्र सबैलाई खोप पुरा गरिने छ।
५१. सबै नागरीक लाई निशुल्क उपचारमा ल्याव सेवा उपलब्ध गराउन ल्यावकेमिकल खरिदमा बजेटको व्यावस्था मिलाइएको ,साथै जेष्ठ नागरिक लक्षित वडा हरुमा मधुरोग मुटुरोग लगाएत नसर्ने रोगको परिक्षण तथा उपचार को व्यवस्था मिलाइएको छ ।
५२. कोभिड लगाएत बिभिन्न माहामारी रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागी आवश्यक व्यावस्थापन कोष को जगेडा गरिएको छ।
५३. सामुदायिक स्वास्थ्य महिला स्वयंम सेविकाहरुको मासिक खाजा खर्चमा केहि बृद्धि गरि गुणस्तरीय सामुदायिक स्वास्थ्य सेवामा सुधार गरिने छ ।
५४. स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रम लाई प्रभावकारी बनाइने छ ।साथै नागरिक आरोग्य केन्द्र जोरपोखरी लाई समेत व्यावस्थित गरिने छ।

ज. महिला विकास:

५५. महिला समूह, समिति तथा सहकारीहरुलाई सक्रिय बनाउदै, अनुशिक्षण तथा नेतृत्व विकास कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरी आयआर्जनमुलक सिप विकास तालिममा जोड दिइनेछ ।
५६. लैङ्गिक हिंसा विरुद्धको १६ दिने अभियान, सामाजिक सञ्जालको दुरुपयोग सम्बन्धि सचेतनामुलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

५७. बालकलव सम्बन्धि निति बनाई ,बालश्रम मुक्त बालमैत्री वडा घोषणा चरणवद्ध रुपमा गरिनेछ
५८. अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको स्वास्थ्य परिक्षण गरी परिचयपत्र वितरण शिविर, सञ्चालन तथा जेष्ठ नागरिक दिवस तथा सम्मान कार्यक्रम गरिनेछ ।
५९. दलित समुदायहरुको क्षमता अभिवृद्धिका लागि आयआर्जनमुलक सिप विकास तालिम कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

झ. खानेपानी तथा सरसफाई:

६०. प्रत्येक नागरिकलाई आधारभुत खानेपानी सेवा उपलब्ध गराउन एक घर एक धाराको निति अनुरूप संधिय सरकारबाट सञ्चालित बृहत खानेपानी आयोजनालाई प्राथमिकताका साथ सम्पन्न गर्न आवश्यक सहयोगको प्रबन्ध गरिने छ ।
६१. खानेपानी मुहानहरुको संरक्षण गरी खानेपानी अभाव भएका क्षेत्र, बस्तीहरुलाई स्वच्छ पिउने पानिको प्रबन्ध मिलाइनेछ ।
६२. गाउँपालिकाको क्षेत्र भित्रका प्रमुख बजारहरुबाट उत्पादन हुने फोहोर महिला व्यवस्थापन तथा सरसफाइको लागि आवश्यक बजेटको प्रबन्ध मिलाइएको छ ।

ज. पुर्वधार विकास:

६३. स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा निर्दिष्ट भएको अधिकारहरुको कार्यान्वयन गर्दै हिलिहाड गाउँपालिकालाई चाहिने अत्यावश्यक भौतिक संरचनाहरु निर्माण गर्दै लगिने छ ।
६४. हिलिहाड गाउँपालिका यातायात गुरु योजना निर्माण गरि गाउँपालिका भरिका सडकहरुको स्तरिकरण गरिने छ र प्राथमिकताको आधारमा सडकको स्तरोन्नति गरिने छ ।
६५. हिलिहाड गाउँपालिकाको भूमिमाथिको पहुँचलाइ समतामुलक बनाउन र वातावरिणीय सन्तुलन कायम गरी दिगो बिकास हासिल गर्न तथा प्राकृतिक भूमिस्रोतबाट प्राप्त हुने लाभलाइ न्यायोचित ढङ्गबाट वितरण हुन सक्ने अबस्थाको सृजना गर्न समेत हिलिहाड भू-उपयोग नीति निर्माण गरिने छ ।

६६. हिलिहाड गाउँपालिका भित्रका आवासीय, शैक्षिक, स्वास्थ्य, व्यापारिक तथा कार्यालय भवनहरू, बस्तिहरू, खानेपानी, बाटो जस्ता भौतिक संरचनाहरू सुरक्षित र जोखिम मुक्त तरिकाले निर्माण गर्न साथै निर्माण सम्बन्धी आधारभुत मापदण्ड लागु गराउन भवन निर्माण इजाजत कार्यविधि निर्माण गरि लागु गरिने छ ।
६७. हिलिहाड गाउँपालिकाको बिभिन्न पर्यटकीय स्थलहरूको बिस्तार गर्नलाइ डि पि आर निर्माण गरि संघ तथा प्रदेशसँग समन्यव गरि क्रमशनिर्माण गरिनेछ ।
६८. हिलिहाड गाउँपालिकाको अत्याधिक जनघनत्व भएको क्षेत्रबाट गाउँपालिका केन्द्र सम्म जोड्ने मोटरबाटोहरूको छनौट गरि डि पि आर गरी स्तरोन्नति गर्दै लगिनेछ ।
६९. हिलिहाड गाउँपालिकाको बिभिन्न बस्तिहरूमा बहुउपयोगि सामुदायिक भवनको निर्माण गरि सामाजिक प्रयोगमा ल्याइनेछ ।

ट. वन वातावरण तथा विपद ब्यबस्थापन

७०. विपद प्रतिकार्य तालिम संचालन तथा विपद जोखिम नक्साडकन गरिनेछ ।
७१. सदाबहार बोट बिरुवा र फलफुलको नर्सरी स्थापना गरिनेछ।
७२. हिलिहाड भित्रका बजारहरू तथा सार्वजनिक शौचालयहरूको फोहोरमैला व्यवस्थापन गरिनेछ ।
७३. बिकास र वातावरण बीच सन्तुलन कायमगर्न नीति लइने छ। वनको दिगो ब्यबस्थापन गरी आयबृधि जिबिकोपार्जन सुधार, वातावरण संरक्षण र वन विनाश तथा वन क्षयीकरण न्यून गरिनेछ।
७४. वृक्षरोपणलाई अभियानको रुपमा अगाडी बढाइने छ। अर्थतन्त्रमा योगदान पुर्याउने गरी सामुदायिक वन ब्यबस्थापनलाई उत्पादन र रोजगारमूलक बनाउन कानूनी प्रबन्ध गरिने छ ।
७५. वनको दिगो ब्यबस्थापन गर्न वनपैदावारमा आत्मानिर्भर हुने, काठदाउराको नीयमित आपूर्ति गरिनेछ।

ठ. सुशासन तथा संस्थागत विकास

७६. नेपालको संविधानको अनुसूचि ८ बमोजिमका आफ्ना अधिकारक्षेत्रका विषयमा नीति तथा कानून तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ । जनप्रतिनिधि र कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने प्रकृतिका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिने छ ।

७७. जनउत्तरदायी स्थानीय सरकारको अनुभूती गराउन स्थानीय प्रशासनलाई स्वच्छ, सक्षम र व्यवसायिक बनाउँदै आर्थिक एवं वित्तीय सुशासनलाई प्रवर्द्धन गरिने छ । सूचना सम्प्रेषणको लागि सूचना प्रविधिको विकास तथा उपयोगबाट सर्वसाधारणको सूचनामा पहुँच सुनिश्चित गरिनेछ ।

७८. स्थानीयस्तरमा हुने विवाद निरूपण गर्न हरेक वडामा रहेका मेलमिलापकेन्द्रहरूलाई सुदृढीकरण गरिनेछ । गाउँपालिकाको न्यायिक समितिको र मेलमिलापकर्ताहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिने छ ।

७९. गाउँपालिका र वडाबाट प्रवाह हुने सेवालाई सर्वसुलभ एवं थप प्रभावकारी बनाउन कर्मचारीहरूको क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरी समग्र कार्यालयको संस्थागत क्षमता विकासमा जोड दिइनेछ ।

८०. हिलिहाड गाउँपालिकाका सवै वडाहरूमा प्रविधिको प्रयोग गरी सर्वसुलभ तवरबाट सेवा प्रवाहा कार्यको लागि तिब्र गतिको इन्टरनेट सेवाको आवश्यक प्रबन्ध मिलाइने छ ।

८१. स्थानीय तहको सेवालाई चुस्त, प्रभावकारी र नतिजामुखि बनाउन संगठन तथा ब्यबस्थापन सर्भेक्षण गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने छ ।

८२. समग्र गाउँपालिकाको प्रथम पञ्चवर्षीय आवधिक योजना पन्ध्रौ योजना, प्रदेश आवधिक विकास योजना तथा दिगो विकासले लिएका लक्ष्यहरूलाई सम्बोधन गर्न योजनावद्ध विकासको माध्यमबाट गाउँपालिकाको सवै क्षेत्रमा समन्यायिक विकास गर्ने आधार बर्षको रूपमा आगामी आर्थिक वर्षलाई स्थापित गरी सो को प्रभावकारी कार्यान्वयनमा गाउँपालिका परिवार दृढताका साथ लाग्ने कुरामा विश्वस्त पार्न चाहन्छु ।

अब म माथिका क्षेत्रगत नीति तथा कार्यक्रमहरू कार्यान्वयनका लागि बजेट विनियोजन र श्रोत ब्यबस्थापनको अनुमान प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहान्छु ।

८३. आगामी आर्थिक बर्षका नीति तथा कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गर्न रु. ४६,४५,९०,००० विनियोजन गरेको छु । कुल विनियोजनमध्ये संघीय सरकार ३२,७७,००००० पदेश सरकार रु १७,५०,५००० राजश्व बाँडफाँड रु. ७,६२,७०,००० आन्तरीक आय रु ४, ३१,१५,००० रहेको छ ।

अब म आगामी आर्थिक बर्ष २०७९/०८० को राजश्व परिचालनको नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहान्छु ।

८४. आगामी आर्थिक बर्षको राजस्व नीति र करका दरहरु निर्धारण गर्दा निम्नानुसारको राजस्व परिचालन नीति अङ्गिकार गरेको छु ।

(क) सरोकारवालाहरुसँगको समन्वयमा करका दायरा तथा क्षेत्र विस्तार गर्ने ।

(ख) राजस्व प्रशासनलाई प्रविधिमैत्री बनाईने छ ।

(ग) राजस्व प्रशासन कार्यमा प्रत्यक्ष सम्लग्न जनशक्तिको विकास गरिने छ ।

(घ) राजस्व सुधार कार्ययोजनाले दिएका सुझाबहरुलाई अङ्गिकार गरी कर सहभागिता

अभिवृद्धि गर्ने ॥

अन्त्यमा, “कृषि, उर्जा, पर्यटन र प्रविधि हिलिहाड गाउँपालिकाको सम्मृद्धि” को हाम्रो महान अभियानमा प्रत्यक्ष, अप्रत्यक्ष रुपले साथ र सहयोग गर्नुहुने केन्द्र तथा प्रदेश सरकार, गाउँपालिका परिवार, राजनीतिक दलहरु, सहकारी संस्था, गैरसरकारी संघ संस्थाहरु समाजसेवी तथा वुद्धिजिवीहरु, कर्मचारी लगायत सम्पूर्ण सहयोगी मनहरुलाई हृदयदेखि धन्यवाद दिंदै आगामी दिनहरुमा पनि यस्तै साथ र सहयोगको अपेक्षा गरेको छु ।